

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul IV. — No. 46.

21 Noembre, 1899.

CĂTRE ABONAȚII REVISTEI „LIGA ROMANA“

Comitetul central al Ligei roagă pe toți d-nii abonați ai revistei «Liga Română» a trimite rămășițele provenite din abonamentele d-lor pe trecut. Din cauza neplăței la timp a acestor rămășițe, cari se ridică la mai multe mii de lei, se pune în pericol existența acestei publicațiuni, comitetul neputînd face față cheltueleur ce se cer cu conducerea și imprimarea revistei. Mulți din cei mai buni Români, cu surprindere am văzut, că după ce au primit revista mai mult timp refuză plata.

Facem un nou apel la sentimentele lor patriotice să nu păgubească Liga cu cîți-va lei, cari pentru dînșii este puțin, iar pentru Liga foarte mult. Vom face ca să se încaseze prin poștă abonamentele refuzate odată și în cas cînd vor refusa și a doua oară vom publica numele acestor buni Români cu sumele ce ne datoresc. Publicațiunea numelor se va face atît prin Revistă cît și prin ziarele politice.

Comitetul central al
Ligei Culturale.

MIȘCAREA UNITILOR

Deși de altă confesiune ca noi,ăștia din România, frații noștri uniți de peste munți sunt tot așa Români ca noi și numai un fanatic dușman al poporului român poate îndrăzni a-i considera drept o altă nație. Precum nu este nici o deosebire etnică între Germanul catolic și între cel protestant, așa nu este nici între Români cei uniți și cei neuniți cu biserica Romei.

Mai ales acum, cu ocazia nouilor apucături ale catolicilor maghiari de a robi din nou biserica română unită din Transilvania, se vede clar ce mare este comunitatea națională între Români de cele două confesiuni.

Din sînul uniților a pornit acum de curînd ideia de a se răspunde la provocățiunile maghiare prin o trecere generală a uniților la legea ortodoxă. Acest apel a găsit deja resunet în mijlocul lor, mai ales al laicilor. Clerul, firește, e mai rezervat, cu mult mai rezervat, precum ne dovedește sinodul ținut deunăzi la Blaj.

Hotărîrile acestui sinod sunt lămurite. Români uniți refuză a primi vr'o subvențiune străină cu condițiuni; ei protestează împotriva con-

topirei organizațiunii bisericei lor în organismul autonomiei catolice. Ei sunt și vor să rămână Români: aceasta este firul roșu ce trece prin toate hotărârile lor.

Despre vre o trecere la ortodoxie însă nu a fost vorba la Blaj, și nici nu putea să fie, cel puțin deocamdată. Cu toate acestea, am văzut gazete din capitală raportând că I. P. S. S. Metropolitul Dr. Victor Mihaly ar fi amenințat cu ortodoxismul. Cei ce cunosc stările de peste munți știau că aceste știri sunt niște scornituri caraghioase cu pretenție de informații directe.

Nu, sinodul unit nu a pomenit nimic despre eventuala trecere la ortodoxie. El nu și-a istovit însă încă armele cu hotărârile pe care le-a luat. Atitudinea lui, a unui corp matur care își dă perfectă socoteală de gravitatea decisiunilor sale, a fost calmă dar plină de tărie, demnă și totuși energică.

Remîne acum să vedem efectul acestei prime faze de rezistență întru potrivă năsuințelor cutropitoare. Vor fi catolicii maghiari destul de bărbați, destul de serioși ca să înțeleagă netăgăduita însemnătate a enunțierii dela Blaj? Simți-vor ei absolută necesitate de a-și abandona nerușinatele lor uneltiri sau continua-vor a silui conștiința Românilor uniți, și a viola așezările lămurite și categorice care servesc drept temelii ale unirii?

Se va vedea în curînd, și atunci vor avea, așa cred eu, toți Români prilej a se convinge despre naționalismul uniților. Căci dacă Ungurii se vor încăpățîna și vor încălca drepturile autonome ale bisericei greco-catolice desființîndu-i individualitatea

ei de astăzi, de sigur că nu numai laicii ei și clerul unit se vor ridica ca un singur om și nu se vor da îndărăt chiar *dela consecințele extreme* ale atitudinii lor de azi.

Dacă sunt în biserica unită preoți tineri care prin educația lor pun confesionalismul și simpatiile catolice pe deasupra intereselor naționale, imensa majoritate a poporului și a clerului n'are să-i urmeze, ei va lupta înainte pînă la biruință sau pînă în sînul confesiunii celorlalți Români.

Despre aceasta nu ne îndoim. Dar poate că lucrurile *nu vor trebui* să ajungă pînă la această extremă limită. *Poate!* . . .

Verax.

Nenorocirea naționalităților

Așa zise mai deunăzi d. *Bianchini*, deputat dalmatin în Camera austriacă, despre dualismul austro-ungar. Caracterizarea aceasta e foarte nemerită și tot atît de întemeiată ca și celelalte acușări pe care d. *Bianchini* le aduse acestei hibride și desastroase forme de Stat.

Croații din Dalmația, Slavonia și Croația au și ei puternice cuvinte a fi adinc nemulțumiți de acest sistem care de treizeci și doi ani apasă la pămînt grumazii lor și a celorlalte națiuni.

Croația aparține la Coroana Ungariei și deși baza istorică a dreptului ei public îi dă un incontestabil caracter de Stat, ea se găsește de atîtea decenii într'o situație subordonată trufiei ungurești. Ea nu este azi, după machiavelicele interpretațiuni ale Maghiarilor decît o *provincie* cu oarecare sferă autonomică dar a cărei libertate de dezvoltare atîrnă dela bunul plac al matadorilor din Budapesta și al

instrumentelor pe care aceștia le trimit pe capul poporului croat. Ura acestuia în contra Ungurilor e istorică și s'a dezvoltat enorm mai ales în vremurile din urmă.

Dalmația se ține de Austria. Ea este populată de Croați și Italieni. Aceștia din urmă sunt o populație de orașe, cei dinții locuiesc cu deosebire la țară și alcătuiesc imensa majoritate a locuitorilor. E deci firesc ca Croații din aceste trei provincii să tinză a forma o unitate națională sub acelaș sceptru și să nu fie constrinși a trăi în acelaș imperiu din grația când a Nemților, când a Italienilor când a Maghiarilor. Nici un om onest nu poate deci găsi vr'o tendință sedicioasă în aceste aspirațiuni ale națiunii croate, precum nimeni dintre oamenii nepărtinitori nu poate desaproba aspirațiunea legitimă și leală a Românilor transcarpatini de a constitui din provinciile în care ei formează masse mari compacte o individualitate națională de Stat în cadrele monarhiei în care se găsesc. Această politică este pe cit se poate de cumpătată, ea se mișcă între marginile loialității, ea nu este în contradicție cu condițiile de existență și prosperitate ale împărăției habsburgice, din contră numai ea ține seamă de ele și numai prin ea monarhia va putea renaște la o nouă viață.

Dualismul însă face cu neputință o asemenea politică, el nedreptățește națiunile, le divide și le calcă în picioare, le exploatează și le duce la sapă de lemn, el creiază categorii de națiuni privilegiate și de națiuni robite și aceasta într'un imperiu care și-a ales drept maxime de guvernământ ideile cele mai mărețe cum sunt devizele sale cunoscute: «*Viribus unitis*» și «*Justitia regnorum fundamentum*».

Este deci o crudă bătae de joc între aceste maxime și între politica reală pe care o fac cercurile ce au omnipotența în mâinile lor.

Aceste cercuri, or cit ar vrea, *nu pot* îndeplini pretențiunile drepte și destul de moderate ale naționalităților, cit timp există dualismul, această adevărată nenorocire obștească.

Numai după înlăturarea lui, imperiul ar avea puțința de a se transforma și a deveni ceea ce cer toate popoarele de acolo: Statul egalei îndreptățiri.

Nerva.

DISPARIȚIUNEA ROMÂNILOR

(RĂSPUNS D-LUI DR. CLÉANTHÈS NICOLAIDES)

II.

În cartea sa «*Macedonia*» d-l dr. Cléanthès Nicolaides, fidel scopului propus, urmărește cu multă tenacitate marea idee panhelenică, dar, spre a o secunda, trebuiau poate puteri cu mult mai presus de ale noastre. Căci acea *idee*, este de caprițiositate mai mare decît cea a unui copil răsfățat, și vom adăoga că în adevăr această idee este copila cea mai răsfățată a Grecilor.

Și, înainte ea, zină fermecătoare, Helenii noștri, cu un curaj mai presus de orice laudă, distruge totul și crează o lume după cum le convine lor mai bine...

D-l dr. Cléanthès începe, așa dar, prin a hartă mare a Macedoniei, o hartă etnografică, din care rezultă, nici mai mult nici mai puțin, că în Macedonia, abia se pot enumăra 41.200 locuitori valahi, dintr'o populațiune de peste 2 milioane. Iar acestea, de sigur nu sunt Români, nici nu vorbesc românește ci, vr'o 37.900 de inși vorbesc limba Greacă: restul pe cea Bulgară, Albaneză sau Sirbă.

Iată în adevăr o statistică prea bine reușită.

Străinii cari ar ceti această carte și ar

vedea frumoasă hartă a d-lui dr. Cléanthès, tablourile numerico-linguistice și etnografice ce o însoțesc, nu ar mai avea alt nimic de făcut, decît a crede pe cuvînt un așa savant.

Atunci, dacă datele d-lui dr. Cléanthès Nicolaïdes sunt juste, sau cel puțin apropiate de adevăr, noi, Românii nu am mai avea nimic ce căuta în Macedonia cu școlile noastre. Cine ne-ar mai înțelege Românește, cînd limba română nu mai este vorbită de nimeni acolo?

Mai bine d-l dr. Cléanthès Nicolaïdes și-ar fi tipărit ilustra sa lucrare în limba onestilor și bunilor comercianți de măslina. Cel puțin, ar fi avut cîteva sute de inimi de *palicari* ce ar fi fost coprinse de un just și comun entusiasm. Doar niște asemenea sărmane creiere ar putea înțelege și crede în profunda înțelepciune dezvoltată de d-l dr. Cléanthès.

La *Ohrida* sunt Români; la *Bitolia* sunt școli, biserici românești. La *Crușova*, *Salonic*, *Pärleap*, și alte centre mari de populație, sunt puternice colonii românești, venite acolo din timpul împăraților dela Roma, legionarii lui *Aurelian*, și al lui *Paul Aemiliu* își au aci descendenții lor și locurile lor sfinte, apărute de dînsii în decursul secolelor; întreaga Macedonie coprinsă sub raza acelor centre sunt românești, sunt ale Românilor și pentru Români.

Ai lor sunt munții sălbatici, probă sunt însuși acel trib, quasi-nomad, **Fărșeroți**, cari pînă acum și din depărtatele timpuri și-au postul, independența lor față de autorități și de tot ce ar putea să-i supere. . .

Sunt cu zecile de mii, acești Fărșeroți, cari, întrebați despre naționalitatea lor, răspund cu mîndrie «*Escu Fărșerot*» sau «*Escu Armân*», vorbindu-ți într'un dialect plăcut, pur, și prea mult frate cu limba Română. . . .

Fărșeroții sunt toți păstori, au întinse

turme și întinse plaiuri de munți, ce le stăpînesc din vechile vremuri. Tradițiile lor legendare asupra trecutului, și pe care le duceau pe crestele acelea stîncose, în nopțile de pază, le repetau ca pe un cîntec sfînt, bătrînii tinerilor, nu sunt decît crimpee din istoria luptelor întîmplute dela 300 sau 400 după Christ, pînă la inflorita epocă a Imperiului Româno-Bulgar.

E frumoasă ingenuitatea d-lui dr. Cléanthès care spre a scăpa de toate aceste *plictisitoare nimicuri*, spune în cele din urmă că: *Cuțo-Valahii au, în adevăr, în graiul lor elemente latine, căci acei păstori au venit prin secolul al VI-lea direct din Italia, trecînd Marea Adriatică în corăbii. . . . Așa că Românii din România n'au nici o legătură cu acei Tîntari sau Cuțo-Valahi.*

Cit despre populația din șesuri și orașe, populație română, d-sa spune că aceia nu sunt decît Greci, cari. . . au adoptat, ca grai în familie, limba română.

Acestea sunt lucruri scrise de bunul nostru dr. Cléanthès Nicolaïdes.

Astfel expunînd lucrurile, d-sa are toată dreptatea să asude strigînd, înaintea tribunalului Europei savante, că noi nu avem nici un drept de sînge în Macedonia, că școalele și bisericile noastre sunt un sacrilegiu.

Noroc că nimeni la noi nu mai ascultă acest soi de enormități. În Macedonia a fost veșnic simțită nevoia de o mișcare culturală românească, căci altfel, Românii s'ar pierde, încetul cu încetul. Deja sunt cazuri în cari acei Greci au acaparat suflete. . . . bogate, ce le-au lăsat frumoase averi. Există indiscutabile acte ce arată că decedatul *Zapa* era Macedonean. Grație strălucitului mod de grecisare întrebuițat pe o întinsă și puternică scară, acela, ca și un alt mare număr de Români-grecisați, numiți *Grecomanii*, și-au lăsat averile lingușitorilor vecini. Dar acel sărman

dr. Cléanthès poate fi liniștit, și de voește să mai retipărească o edițiune a cărții sale peste 2—3 ani.

Avîntul ce s'a dat de sus, incurajările cu totul patriotice ale celor dela guvern pentru chestiunea Macedoneană, pentru școalele și bisericile *Macedo-Române*, vor face ca să iasă mai bine la iveală acei Români, pe care bietul Grec voia să-i sacrifice pe altarul patriei lui.

Un bun naturalist frances din secolii trecuți a spus că «*Le style c'est l'homme*» dînsul ar fi adăugat de sigur că: d-l dr. Cléanthès Nicolaïdes e însuși spiritul grecesc.

Acelaș foc distrugător, aceiaș ușurime în tratarea chestiunilor de fond. Este destul ca o chestiune să se găsească folositoare panhelenismului pentru ca dînsa să fie pe trei sferturi intailibil demonstrată.

Numai atîta e răul că noi nu suntem dispuși a crede pe cuvînt nici odată, mai ales pe niște oameni ce, de exemplu, în Macedonia linguseșc, în țara lor sunt cîrpiți de frenetice entusiasme și doborîți prin omerice retrageri, iar în streinătate departe de orice pericol, se răsbună pe toată lumea ce le-a stat în cale.

Numai astfel se explică părțile fără seamăn de neadevărate și înjurioase scrise în contra Turciei, veleitățile de independență se pare a le arăta că le au în Macedonia, lauda curagioșilor patrioți ce au bravat pericolele fugii și crearea unei istorii și a unor demonstrații *sui generis*, cu care d-l dr. Cléanthès Nicolaïdes și-a umplut paginile cărții sale «Macedonia» și pe care, cu bunăvoința d-voastră le vom răsfoi într'un viitor articol.

Virgiliu S. C. Naum,
C. Petrescu-Birina.

PEIRE PRIN CORUPȚIE

În timpul cînd scriam un articol pentru numărul din urmă al acestei reviste, în care arătam unele din cauzele care au produs trista stare de lucruri din Ungaria de care se înfioară deputatul pașopist d. Ugron Gabor, apărea la Budapesta, în ziarul «*Pesti Hirlap*», sub titlul «*Sodoma maghiară*» un articol care caracterizează de minune profunda corupțiune ce a cîrpiat pe dușmanii noștri.

Iată un specimen din această ieremiadă:

«Nu suntem dintre cei cari voim să speriem lumea, nu, ferească D-zeu! Dar ce e prea mult apoi trebuie mărturisit. Hotărît: trebuie să dăm cu biciul între nespuse de multele «nudități» și alte înjosiri «artistice», cu cari diferiți întreprinzători au inundat «inima țării». Chiar la colțul străzilor, ziua în ameză mare, pe placate, se poate ceti, că în orașul acesta mare moravurile publice sunt într'o decadență înspăimîntătoare; cit despre viața de noapte, abia mai e necesar să spunem, că e *murdară*, ca să nu alegem cuvîntul.

«Și nu e vorba de vr'un teatru or orfeu, de spelunci or alte asemenea lucruri. Cu una mai mult or mai puțin, tot acolo suntem. Sute de scrisori am primit însă, precum și protestări verbale am auzit în contra murdăriei morale ce se înstăpînește fără nici o rușine în toate părțile și sub pretext de cultură, europeanescă și deșteptare modernă, prin reprezentațiuni obscene împrăstie în societatea maghiară lenea, beția, sămînta demoralisări și a decadenței.

Iar în altă parte autorul zice:

«Ori n'a defilat oare în triumf, pe dinaintea întreg tineretului maghiar, prin atîtea catenele princesa Chimay cu Janceși al ei, producînd însuflețire și rîs? Portretele ei obscene și scenele plastice ale ei nu au viciat oare luni întregi viața publică maghiară? . . . Și nu aici, în atmosfera infectă a orfeelor, s'a făurit încercarea de *escrocherie* în stil mare și complicată îndreptată în contra exregelui Milan și — spre rușinea noastră — cu aprobarea unei

părți a publicului și în urma acțiunii viue a jurnalisticeii revolver ? Umblind în streinătate am văzut, roșind, cum pînă și în cel mai îndepărtat Șantan și orfeu din oraș celebrități budapestane își arătau goliciunea trupească ; și taima Budapestei, în această privință, a ajuns așa de mare, de par'că aici ar fi academia nudităților și a nerușinării. Pe acest teren al culturii avem deja oarecare renume, d'aci pînă în Argentina, unde femeile exportate dela noi au căutare și se numesc simplu hungara!...

Asta-i dară corupție constatată de foi naționale ungurești.

Cu asemenea destrăbălare nici un popor din lume nu s'a putut menține mult timp între popoare vii și moralicește puternice.

Dacă dar acesta este tabloul «culturei maghiare» atunci va înțelege în fine și cel mai înverșunat Maghiar că naționalitățile, care din mila lui Dumnezeu sunt încă feciorelnice la suflet și la trup, au cel mai sfînt drept din lume de a lupta cu ultima lor sfortare în contra tuturor acelor care vor să le ferească cu această plagă de «*cultură!*...» Decit asemenea cultură, mai bine lipsă pînă una alta. Civilisîndu-se în acest sens, sub protecția și după modelul acestei culturi, naționalitățile s'ar infecta cu bună știință.

De aceea, bine fac cei ce le zic mereu Românilor de peste munți: *feriți-vă ca de foc de contactul cu cultura maghiară!* Feriți-vă, pentru că-i spurcată.

Delagruia.

SINODUL DELA BLAJ

Unirea dela Blaj publică în ultimul său număr o interesantă apreciere asupra desbaterilor și hotărîrilor sinodului. Iată acest articol :

Sinodul a trecut... au trecut sărbătorile!
Căci sărbători au fost pentru istoria bi-

sericii noastre zilele, în cari am văzut adunați în jurul Capului nostru bisericesc pe cei mai de frunte îndreptățiti și împunterniciți ai clerului rural, ca împreună să desbată marile chestiuni dela ordinea zilei.

Chiar fără a intra în detaiuri, însuș faptul, că vedem adunați în jurul Arhiepiscopului la mura preoțimei dela sate, e de o neasemuită însemnătate, inspirînd noue puteri de ambele părțile. Loviturile, cărora e expus Capul bisericii sunt mai puțin dure-roase, cînd El se știe înconjurat de credincioasa falangă a preoților Lui, și aceștia la rîndul lor se știu mai la adăpost și nu mai au motive, să dubiteze de soarta bisericii, cînd cunosc din propria intuițiune zelul și abnegațiunea celor, ce stau în fruntea lor.

Acesta e primul gînd, prima impresie, ce lasă în urma ei, o adunare bisericească atît de impozantă.

Și această mîngietoare impresie devine din ce în ce mai vie, cînd cercăm a intra în detaiuri și aprețiam măcar în trăsuri generale hotărîrile sinodului.

Inima ne saltă de bucurie, uităm pentru moment tot ce am îndurat pînă acum, și în mințile noastre, asupra cărora plana ca o negură îndoiala momentană — se face de odată lumină, «lumină lină a sfintei mării a Tatălui». . . . Și în zarea acestei mîngietoare lumini, cu ochi umezi de lacrimi, cu inima tremurătoare de emoție, întrevedem un viitor mai bun și mai fericit ! E bucuria marinarului, care întrevede în zări vîrfurile turnurilor, conturile iubite ale țării sale, e bucuria unui popor, care susține cu cele din urmă sfortări cel mai scump locaș al pietății și puterii lui unice. Căci prăvălit odată acest locaș, nimiciti suntem și noi sub ruinele lui. . . .

Salutăm din inimă hotărîrile sinodului, salutăm cu adînc respect pe cei ce le-au adus. Ele vor marca epocă nouă în istoria noastră bisericească și generațiunilor viitoare le vor aminti cu acelaș adînc respect, de cari suntem pătrunși astăzi, cînd e vie încă în gîndul nostru imagina sinodului, și în auș ne răsună încă ovațiunile furtunoase, erupțiunile acelea spontane de însuflețire, cu cari clerul și-a manifestat dragostea față de Arhiepiscop și sfintele noastre strămoșești așezăminte.

Ne închinăm în fața acestei sfinte însuflețiri, căci schinteia, ce i-a dat naștere de sus este, *dela Părințele luminilor*.

Căci însuflețirea este motorul tuturor faptelor mari și eroice, iar hotărârile sinodului marchează o epocă nouă, o epocă, în care mult avem de luptat și de suferit, și care abia prin acest sinod și-a luat începutul.

Să vedem câteva puncte.

În chestiunea *autonomiei*, sinodul convins de abnegațiunea cu care Arhiepiscopii noștri au susținut lupta — luptă, față de care mai înainte vreme unele organe de publicitate aveau aerul de neîncredere — hotărăște a urma înainte pe calea apucată a remonstra *de nou* în contra operatului comisiei de 27 la ministerul de culte, la Primate, la Roma. Se va publica în broșură separată istoricul autonomiei și se va distribui clerului și poporului, ca să se adeverească cuvintele, ce le spuneau odată că la timpul său, se vor publica actele, din cari va eși la iveală lupta Arhiepiscopilor noștri în această chestiune. Căci era motive suficiente, de a se dubita în scrierile noastre.

Cunoscut odată istoricul acestei lupte, nu vor mai avea loc încredințările fără temei și toții fiii bisericii noastre vor sta alături de cler, carele «*mărturisesc credința părinților, sigilându-o cu pecetea suferințelor de 200*» și *juruește alipirea neștrămutată către biserica mamă a Romei celei vechi între marginile așezămintelor apostolice ale răsăritului*».

Relativ la chestiunea *ajutorului de stat și a Congurei* interimale, hotărârea sinodului este de o importanță netăgăduită. Sinodul nu e contrar în principiu Congurei și ajutorului de stat, enunță însă, că *nu te poate primi decât numai prin mijlocirea Ordinariatului*, cerînd; ca ministrul, să observe voința monarhului și paragraful legii. Iar de va cuteza să recurgă cineva după ajutor fără știrea ordinariatului, să fie tras în cercetare disciplinară.

Ni se va da, credem, ocazie, să revenim mai pe larg asupra acestei hotărâri.

De astă dată vom scoate în relief desinteresarea nobilă, cu care clerul cere dela minister respectarea independenței noastre bisericești. Și cine e, care să aibă nădejde fundată, că ministerul va absta dela vreunul din pașii, ce i-a întreprins în direcția

aceasta? Cine e atât de optimist, în cît să fie convins, că guvernul va lua în justă considerare plîngerea noastră, că numai biserica noastră e tratată în mod excepțional, și numai preoțimea noastră e supusă controlului nemijlocit al organelor politice?

Noi ne-am supus deja de mult părerea, și clerul a înțeles în de ajuns scrisesele noastre.

Și dacă totuși el *astfel* a hotărît, dovadă avem despre spiritul lui de jertfă dovadă avem, *că cel mai sărac și mai necăjit cler din țară, e mai gata a renunța la favorurile materiale, dacă acestea invoalvă în sine știrbirea autorității bisericești*.

Dovadă avem, că clerul nostru sigilează cu adevărat credința strămoșească cu necazurile lui de două ori seculare.

Și dacă ne gândim, că sarcina aceasta e în stare, să încovoie umerii lui obosiți de neajunsurile de pînă acum, cu mic, cu mare datori suntem să le ușurăm greutatea ca să nu ingenuncheze sub povara ei, căci ingenuncherea lor bisericească ar fi ingenuncherea noastră *națională*.

Iată pentru ce sinodul s'a ocupat cu ideea ajutorării preoțimei din puterile noastre, iată pentru ce același sinod proiectează convocarea unui congres *mixt*, în care fruntașii poporului nostru credincios, să aibă ocazie de a-și spune cuvîntul, de a sprijini și ei cu cuvîntul și cu fapta mișcarea desinteresată a preoțimei lor. Se va convinge inteligența noastră, că «vrednic este muncitorul de plata sa», că vrednică este o preoțime atât de conștie de menirea ei, să conțeze la sprijinul lor.

Spuneam, că sinodul marchează epocă în istoria bisericii noastre, și abia câteva puncte fugitiv aprețiate ne conving pe deplin. Viitorul apropiat va fi mărturie, că sinodul de acum e *un început*, un prevestitor de viitoare acțiuni.

Abnegațiune și muncă cere dela noi și cererea lui luată va fi în seamă, pînă cînd spiritul de jertfă al strămoșilor va călăuzi pașii clerului nostru.

Sinodul a trecut — au trecut sărbătorile!

Dar ca orce sărbătoare, a lăsat în urma lui impresii plăcute, recreîndu-ne și stimulîndu-ne puterile, ca cu atât mai aprigi să așteptăm «zilele de lucru».

Salutăm încă odată cu adîncă recunoștință pe convocătorul sinodului, salutăm cu dragoste pe toți cei de aproape și de departe, cari parte au luat într'însul, alăturîndu-ne cu dragă inimă ovațiunilor, ce au răsunit vineri seara în curțile castelului mitropolitan :

Trăiască Excelența Sa Mitropolitul !
Trăiască părinții sinodului !

Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina ne trimite următorul apel spre publicare.

Românii din partea locului sbuciumați de valurile desnaționalisării de către neamurile streine cari i-au copleșit fac un apel călduros la tot ce cugetă și simte românește.

Sperăm că în urma acestui strigăt de durere se va găsi unul sau mai mulți, din acei avuți ai nației, care să vie în ajutorul românilor bucovineni amenințați în existența lor națională.

A P E L

Piedica principală în dezvoltarea noastră națională culturală este regretabila împrejurare, că la noi Românii bucovineni viața socială este aproape de tot influențată de mediul social străin.

Această împrejurare, în aparență poate numai de însemnătatea inferioară, este însă în realitate ultima și adevărata cauză a unui fel de amorțeală a vieții naționale.

Petrecînd fiecare din noi în alt cerc social, adeseori străin, pe nesimțite ni se infiltrează tendințe cosmopolite, ni se slăbește din ce în ce interesul pentru cauzele naționale și de aceea nici nu putem pătrunde și pricepe năzuințele național-culturale.

E notoriu faptul, cît de greu este la noi a pune la cale ori și ce înțelegere. Și de ce ? Pentru că noi întreolaltă azi ne cunoaștem prea puțin sau de fel.

Resultatul acestei stări este, că orice întreprindere național-culturală din partea noastră se manifestează greoiu și suferă adesea de lipsa entuziasmului unitar.

Această scădere roade neconținut la rădăcina dezvoltării noastre naționale și înseamnă incontestabil un pericol iminent pentru existența noastră națională.

Necesitatea imperioasă este deci centralizarea perfectă a vieții noastre sociale în jurul unui focar.

Acest focar național-cultural va fi *Casa națională* !

În *Casa națională* se vor concentra toate societățile și instituțiunile române din Capitală și orice întreprindere națională va afla aici căpătîiu sigur și corespunzător.

Casa națională va fi terenul pe care se va întîlni întreaga societate română.

Casa națională va fi locul, unde se vor petrece aranjările sociale, unde se vor ține conferințe științifice, literare, se vor da concerte și reprezentații teatrale, de unde vor purcede toate întreprinderile naționale române.

Efectele centralizării întregii noastre vieți sociale vor fi cele mai salutare.

În *Casa națională* se vor apropia, se vor întruni și cunoaște reciproc toate păturile sociale române. Din aceasta va urma între noi cea firească asimilare în vederi, simțiri și năzuințe, care o observăm la alte popoare și cari formează o organizație puternică și unitară.

Recunoscînd acest adevăr, *Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina* a hotărît unanim în ultima adunare generală, ținută în 2 Iulie a. c., a ridica cît de curînd *Casa națională*.

Fraților Români !

Tuturor vă este cunoscută situația grea prin care are să străbată mult încercatul nostru popor.

Grăbiți cu toții, mic și mare, și sacriificați obolul vostru pe altarul națiunii.

Progresul cere sacrificii și scopul rivnit de noi merită să fie din răspuțeri sprinjinit!

Alte popoare au recunoscut la timp absoluta necesitate de asemenea centre național-culturale și le-a ridicat deja.

Fraților Români!

Nici noi să nu rămînem în urmă!

Toată suflarea românească să se facă cel mai aprig agitator pentru realizarea acestei întreprinderi și isbînda trebuie să fie a noastră!

Oferte mărinimoase se adresează la casarul «Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina» d-l profesor Florea Cîrstiuc, Cernăuți, str. Cherescu No. 8.

Comitetul «Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina!»

Cernăuți în Iulie 1899.

Președintele:

Dionisie cav. de Bejan

Cons. Consistorial

Secretarul:

Atanasie Pridie

Cons. la trib.

Vicepreședintele:

Dr. Alexandru bar. Hurmuzachi

Membrii:

Director la tabula țării *Grigorie Balam.*
Secr. la direc. căilor ferate *Iancu Balmoș*

Prof. *Florea Cîrstiuc*

Prof. *Calistrat Coca*

Prof. de univ. *Dr. Vasile Gaina*

Dr. Radu cav. de Grigorcea

Cons. la trib. *Dr. Florea Lupu*

Prof. *Elie Luția*

Catechet *Petre Popescu*

Prof. de univ. *Const. Popovici*

Protopresb-staurofor *Ioan Popovici*

Prof. *Daniil Verenca*

Prof. de univ. *Dr. Emilian Voiutschî*

Prof. de univ. *Dr. Teodor Tarnavschi*

Cetînd acest apel cine nu simte cîtă nevoie este de o asemenea instituțiune la Cernăuți pentru a pune o stavilă puternică curentului străin care tînde a nimici

și puțina dezvoltare culturală ce mai păstrează obiceiții noștri frați din Bucovina.

Cu înaintarea ofrandelor la Cernăuți se însărcinează și administrația revistei noastre.
3, Strada Nouă. București.

DIN ISTORIA BANATULUI SEVERIN

SEVERINUL SUB STĂPÎNIREA PRINCIPIILOR ARDELENI PÎNĂ LA PREDAREA CETĂȚILOR CARANSEBEȘ ȘI LUGOJ ÎN MIILE TURCILOR. 1526—1658.

Ferdinand I. 1526—1576. Ioan Zápolya 1526—1540.

Nici lupta cumplită de lingă *Muhi* (1241) și devastările îngrozitoare ale nemiloșilor Mongoli, n'au adus asupra Ungariei mizerie și stricăciune mai mare decît catastrofa dela *Mohács*. Cu conlucrarea neobositului *Béla IV*, și sub conducerea acestui cap organizatoriu, au putut atunci diferitele popoare să se reculegă, și sub sceptrul unor regi valoroși, nu numai să se lupte cu bravură pentru independență, ci chiar să-și întindă puterea peste marginele țării; acum însă, cînd țara era sfîșiată în 2 tabere și un rebel civil din cele mai crunte își luase începutul său; cînd iubirea de patrie amărîșe și vînarea după interese particulare copleșise inimele celor mai de frunte din fii patriei, care, pentru ajungerea unor scopuri particulare și mîrșave, nu se sfiau a reclama ajutorul turcesc, iar alții își pun razimul în mercenari străini firei popoarelor din Ungaria, adeseori mai necrunțători decît feroșii ianiceri, — e vădit; că vorbă nu putea să fie, de prosperarea și binele patriei.

Decadența și corupțiunea completă a oligarhilor, sfîșiați între *Ferdinand I.* (1526—1564) și între *Ioan Zápolya* (1526—1540),

care aspirau după moartea nefericitului Ludovic II, la tronul Ungariei, se confirmă nu numai din trecerea partisanilor dela un pretendent la altul, ci din purtarea caracteristică a episcopului din Neutra *Podmaniczky*, care încoronase de rege al Ungariei mai întâiu pe Ioan Zápolya și cu un an mai târziu pe contrariul său, pe Ferdinand. Ca el toți oligarhii, fără excepțiune, treceau în partea aceluia, care era în stare a le acorda cele mai multe favoruri. Pofta de câștig înavuțirea unuia pe contul celuilalt, era motorul faptelor membrilor din clerul înalt și a magnaților d'atunci.

Ținuta dubioasă a lui Zápolya în presara catastrofei dela Mohács a fost cauza, că mulți din boeri îl părăsiră, chiar când dînsul credea momentul apropiat, ca să-și împodobească fruntea cu coroana regală. Candidatura sa însă totuș a fost la început bine primită și sprijinită de majoritatea tuturor păturilor din țară, fiind mulțimea de credință, că regimul unui Domn național, va aduce asupra Ungariei acele zile de glorie, de care avuse parte pe timpul lui Mathia Corvin.

Dar viteazul, circumspectul și zelosul voevod, ca rege, a devenit om fără talent de guvernare, lipsit de spirit și energie. Mijloacele, prin care credea a se susține în domnie, erau intriga și corumperea cu bani, ridicînd sau apăsînd, conform împrejurărilor, cînd pe unul, cînd pe altul din oligarhii țării. Prin astfel de mijloace josnice și în deosebi prin purtarea sa cerbicoasă și trufașă față de neputinciosul Ludovic II, și-a creat sie-și o droaie de regișori, neobicinuiți la subordinațiune și disciplină, care decite ori se simțiau jigniți în interesele proprii, treceau în tabăra lui Ferdinand și se ridicau cu arma în mînă în contra stăpînului lor.

În luptele, ce s'au fost încins între

Zápolya și Ferdinand, a fost la început biruitor Ioan. Mai târziu însă, după ce l'au părăsit Sașii, Românii și o parte a Secuilor, trebui să fugă în Polonia. Cîștigînd aci convingerea, că numai cu ajutorul străinilor îi va fi posibil a se susține pe tronul Ungariei, trimise pe *Hieronim Laszky*, un bărbat umblat în ale diplomației la Constantinopol, care prin sprijinul lui *Aloisie Gritti* cîștigă asigurarea sultanului, că va fi sprijinit cu toată puterea Otomanilor.

După ce veni Laszky cu tractatul de pace, adună Ioan Zápolya în prejurul Lipovei mulțime de mercenari, așteptînd aci sosirea ajutorului turcesc (1528). Mai mulți cetățeni ai Ungariei trecură de frica Turcului în tabăra lui Ioan Zápolya, iar alții i se alăturară ca să scape de vexațiunile mercenarilor cari se aflau în soldul lui Ferdinand.

Declarîndu-se magnații adunați pe la începutul anului 1528 în dieta din Buda, că fără ajutorul extern nu sunt în stare să apere țara, trimise și Ferdinand o solie la Soliman cu propozițiuni de pace; aceasta e cea dintîiu solie, care a tractat în numele Austriei cu înalta Poartă. La întrebarea marelui visir, că oarecare cetăți ar dori Ferdinand să i se dea înapoi solii *Hobordanetz* și *Veixelberger* reclamă între altele *Turnu-Severinul*, *Peth*, *Orșova* și *Media*, la ce Ibrahim răspunde: «mă cuprinde mirarea, că Ferdinand nu cere chiar Constantinopolul» (1).

Din raportul acesta este învederat, că Turn-Severinul, Orșova, Peth și Media, aceste cetăți însemnate ale Severinului, erau deja în mînile Turcilor. Ocuparea însă n'a fost durabilă. Nu știm cum, posibil că de dragul alianței încheiate între Turci și Zápolya, cetățile numite sau re-

(1) Fessler: Geschichte von Ungarn, vol. III, pag. 434.

incopciat Ungariei. Faptul acesta se constată din unele donațiuni, ce le face I. Zápolya deja la anul 1529 (1).

Românii șovăiau întocmai ca și ceilalți locuitori din patrie între Ferdinand și Zápolya, după cum partizanii unuia sau celuilalt ajungeau la putere și influență. Astfel episcopul *Nicolae Gerendy*, *Petru Perényi*, *Valentin Török*, Românul *Ștefan Mailat* și sasul *Marcu Pemflinger*, luptându-se pentru Ferdinand, scoaseră Ardealul de sub stăpînire a lui Zápolya, care stînd la Lipova se pregătea a merge întru întîmpinarea Turcilor. Dominațiunea lui Ferdinand asupra Transilvaniei se părea pe deplin asigurată; dar voevodul Moldovei *Petru Rareș* sărînd la porunca sultanului protegiatului său într'ajutor și avînd pe d'asupra de scop, să exploateze stările anarhice din Ungaria în favorul propriu, călcînd Transilvania și întîlnind în țara Birsei, la *Feldioara*, ostășimea lui Ferdinand, o sparse cu totul și cuceri 50 de tunuri. Noul voevod al Ardealului *Ștefan Báthory de Somlyó* supuse apoi, cu excepțiunea unor ținuturi locuite de Sași, Transilvania toată.

Soliman a pretins și imbecilul rege i-a sărutat mîna la Mohács, în acel loc de miserie, unde șiroaiele de sînge a celor 20.000 de fiii ai patriei, străpuși de iataganele păgînilor, strigau — răsbunare.

Prin această faptă Zápolya nu numai că a pătat coroana regală, ci cu deodată s'a făcut trădătorul și vînzătorul țării

(1) Arată aceasta actul emis din partea regelui Ioan cu datul Lipova la 13 Iunie 1529, prin care se dau, cu dreptul de moștenire, lui *Mihai Sebeșanul* toate moșiile și posesiunile aflătoare în districtul Mediei, care era a lui *Pavel Zenthe*, pentru că acesta agitase în favorul lui Ferdinand, (quod nos consideratis fidelitate et serviciis fidelis nostri Agilis *Michaelis Sebeșy*. ... universa bona et quilibet possessionaria *Pauli Zenthe* in districtu de *Mihald* existentia habita. ... contra publicam constitutionem regni nostri Ferdinando Nostro, et ipsius Regni nostri publico hosti adhesisse, la Pesty: oklevelek pag. 128).

sale. El deschide cetățile țării sale Turcilor, chiar și porțile acelei fortărețe, de care se sdrobise în mai multe rînduri puterea otomană.

Ingenuncherea dela Mohács a jignit și a determinat soarta Românilor din Banat și din Severin, căci asupra lor, marginașii și vecinii ferosului dușman, s'a vărsat toată furia nemilosului păgîn. În decurs de aproape 300 de ani le-au pustiit Turcii satele și orașele, le-au răpit averea și floarea neamului nostru a dus-o în robie.

În aceste timpuri grele, cînd beligeranților nu le era cu putință a i ocroti, ci prin promisiuni căutau să-i ademească, ca să-i poată exploata, Românii din Banat însăși trebuiau să poarte grije de mîntuirea lor. Este natural, dacă Severinenii între asemenea împrejurări, îngrijii de conservarea proprie, înclinau dintre acești 2 regi către acela, dela care sperau sprijinul cel mai puternic în contra Turcilor.

Cunoaștem indivizi, care înclinau spre Ferdinand; așa d. e. se raportează lui Ferdinand la 1534 despre *Petru de Racovița*, care era jude sebeșan, că la timpul său îi va servi cu plăcere. De sigur, că vor fi nutrit și alții asemenea aspirațiuni; dar în viața lui Ioan Zápolya n'au existat bărbați de influență hotărîtoare, care ar fi fost adicți lui Ferdinand. Ținutul dintre Mureș și Tisa a fost pe lingă Transilvania căminul Zápolyaniștilor și aici — se poate zice — era pămîntul resurselor sale. Drept dovadă: raportul lui *Alexie Turzó* către Ferdinand, prin care îi aduce la cunoștință, că Zápolya a ridicat din Transilvania și din ținutul Caransebeșului 4000 de ostași. Tot atunci a recrutat Valentin Török în districtul lugojo-caransebeșan 1000 de călăreți, spre paguba simțitoare a partidului german (1).

(1) Pesty: vol. I, pag. 53; vol. II, pag. 130.

În Transilvania într'aceea se ivesc evenimente, cari după încheierea păcii dela Oradea mare, zguduiră din temelie tronul lui Zápolya.

Ardelenii erau nemulțămiiți cu *Martinuzzi*, atotputernicul cancelar al regelui Ioan. În fruntea celor nemulțămiiți erau vovezii țării *Stefan Mailat* și *Emeric Ballassa*. Cel dintii își câștigase renume, pentru că a fost ucis pe răutăciosul *Gritti*, care venise să pună mina pe Ardeal; iar acum era inamic fățiș al lui *Martinuzzi*.

Stefan Mailat e Român de origină. Născut în districtul Făgărașului în satul *Comana*, ajunsese ca june la curtea reginei Maria, soția lui Ludovic II. Aci împrietenindu-se cu *Nádasdy* a luat de soție pe soru-sa *Ana* (1). Devenind *Nádasdy* cu învoirea regelui Ioan partisanul lui *Ferdinand*, Făgărașul, care era proprietatea sa, l'a donat cumnatului său.

Mailat avea aspirațiuni înalte. Nu s'a putut însă să se constată, dacă prin solia trimisă la Constantinopol voit-au să lucre pentru *Ferdinand* sau să câștige tronul Transilvaniei pentru sine (2). E sigur însă, că la stăruința sa a hotărît dieta din *Marosvásárhely* la 9 Martie 1540, a se trimite o deputațiune la Buda, care a ridicat contra lui *Martinuzzi* diferite acuze. *Zápolya* a aruncat delegații în temniță și poruncind lui *Petrovicu* și *V. Török* ca să pregătească oștire aleasă, însuș a pornit spre Transilvania în contra vovezilor infideli (3). *Mailat* scutindu-se între zidurile cetății Făgăraș s'a apărât cu *vi-*

teția-i îndatinată, contra lui *Valentin Török* și *Andrei Báthory*, care cu 5000 călăreți ungurești, puține cete de Secui și numeroasă pedestrimă săsească se hîrțuiau cu garnisoana cetății, constătătoare numai din 300 de ostași (1). Lui *Zápolya* nu i-a fost dat să vadă nimicirea aceluia, care a voit să smulgă Transilvania din minile sale. Atins de aploplexie moare la Sas-Sebeș în 24 Iulie 1540 după ce cu puține zile mai înainte pregătise a trimite la Constantinopol pe *Verböczy* cu daruri scumpe și cu 50.000 galbeni ca tribut pe doi ani, și după ce i se comunicase vestea, că soția sa *Isabela* i-a dăruit pe *Ioan Sigismund*, a cărui soartă a încredințat-o episcopului *Martinuzzi*, lui *Petrovicu* și *V. Török*.

NOBILE SILINȚE

La *Brad*, în Transilvania, există un gimnasiu românesc a cărui utilitate în acele părți nimeni nu o poate contesta.

Intr'unul din numerile sale din urmă, *Telegraful Român*, organul Metropoliei ortodoxe de peste munți, arată necesitatea de a se face un liceu complet din acest gimnasiu. Ziarul zice în această privință :

«Gimnasiul din Brad, comitatul Zarand, e gimnasiu național român de legea gr. or.; el e gimnasiu mare de opt clase și se bucură de toate drepturile și prerogativele unui gimnasiu public de stat».

Acesta este § 1 din statutul pentru gimnasiul public gr. or. român din Brad, și statutul acesta constător din 53 §-i,

(1) *Fessler*: ediția I, vol. 6 pag. 549 die Belagerung der Fogorascher Burg leiteten *Valentin Török* und *Andreas Báthory* aus dem Hause *Somlyó* mit fünftausend Mann ungarischer Reiterei, einigen *Széklerhaufen* und vielem *Sächtischen Fusvolke*, wider diese Macht vertheiligte *Mailáth* seinen Platz nur mit 300 Mann.

(1) *Hunfalvy*: Az oláhok története, vol. II. p. 239.

(2) *Szalay*: Magyarország történele, IV pag. 191.

(3) *Mindszenti* G. curtean și om încrezut a lui *Ioan Zápolya* descrie această expedițiune. Din cele scrise de dînsul se constată originea română a lui *Mailat*. *Mindszenti* numindu-l «om de nimic, venetic» zice: «valának is sokan, kik királyunk ő felségének szemire bányták, hogy oly semmi, sohuni oláh embernek, mind *Majlát* uramnak, ő kegyelmének annyi hütöt, jószágot, méltóságot adott». (*Hunfalvy*: vol. II pag. 232).

s'a primit în sesiunea comisiunii școlare a comitatului Zarand, ținută în Baia-de-Criș la 8 Februarie 1869 și s'a aprobat de guvernul țării prin rezoluțiunea prea înaltă de d-tto Buda, 14 Iulie 1869 sub nr 11.387, ce poartă signatura br. Eötvös József.

S'a deschis acest gimnasiu la anul școlar 1869/70, de odată cu I și II clasă gimnasială, înscriindu-se în I clasă 25, iar în a II-a clasă 28 școlari.

S'au împlinit deci 30 de ani, de când s'a deschis acest gimnasiu și nici pînă astăzi nu s'a putut completa la 8 clase, căci și astăzi constă numai din 4 clase gimnasiale inferioare, neputîndu-se deschide și celelalte 4 clase gimnasiale superioare *din cauză mijloacelor insuficiente materiale!*

Așa dară în 3 decenii n'am fost noi Români în stare să putem completa la 8 clase acest focular de știință, menit să reverse razele sale bine făcătoare între cei mai aleși fii ai națiunii noastre. Ideile umanitare în părțile acelea au încolțit mai întiu, încă înainte de a fi buciurate și în alte părți. Cuvintele de egalitate, libertate și fraternitate din culta Franciă de azi și mai tîrziu după o jumătate de secol, au nu tot în părțile acelea au fost cultivate cu mai mare zel pentru recîștigarea deplinei noastre libertăți?

S'au aflat după alți douăzeci de ani alții fii aleși ai națiunii noastre, oameni înflăcărați și cu iubire de neam, și conduși de mersul vremii au jersit muncă și bani și au pus basa institutului de creștere și învățămînt în centrul acelei părți a națiunii, din care ațiți fii nemuritori numărăm.

Și pînă azi nu s'a aflat bărbatul providențial, care să ia cauza acestui gimnasiu în mînă, nu s'a aflat corporațiune, nu s'au aflat nimeni, care să sară într'ajutorul acestui gimnasiu, ca să-i dea mij-

loacele necesare materiale pentru de a-și putea deschide toate 8 clasele.

Au trecut deci 30 de ani, în decursul cărora gimnasiul nostru din Brad se luptă în continuu cu neajunsuri și astfel vegetează cu cele 4 clasele gimnasiale, și noi am trecut la ordinea zilei peste această chestiune de prima ordine, care ar trebui să ne preocupe necontenit, căci fără cultură nu poate fi progres.

Chiar și numai icoana acestui gimnasiu caracterizează de minune starea deploabilă a vieții noastre publice din acești 30 de ani din urmă.

«După aceasta «Tel. Rom.» se plînge de nepăsărea ce a domnit 30 de ani față cu marea necesitate de a se completa gimnasiul din Brad, care are un drept de publicitate, pe care l'au cîștigat fiii fostului comitat al Zarandului. «Am văzut», zice, «în timpul mai nou, cît s'au luptat Carășeverinenii și Aradanii, ca să poată deschide cite un gimnasiu, dar nu le-au succes; deși mijloacele materiale le au, de ce să nu venim deci cu toții în ajutorul gimnasiului din Brad, care e situat într'un centru curat românesc și grăvează atît spre Transilvania, cît și spre Ungaria». Apoi încheie așa:

În toată metropolia noastră avem un singur gimnasiu complet confesional gr. or. gimnasiul din Brașov, și e o rușine, ca 3 eparchii să nu poată completa în decurs de 30 de ani un al doilea gimnasiu. Aci numai de cîștigarea mijloacelor bănești mai este vorba, căci dreptul de a-l completa e garantat, și tineri cu pregătiri încă avem acum, încă rămîn neangajați, de oarece gimnasiul din Brașov dispune de puteri și excelente și tinere, încît corpul profesoral acolo e complet pentru timp îndelungat spre mîndria și bucuria noastră.

Representanța gimnasiului din Brad, sinoadele protopopești din tractele Brad și

Hălmagiu în diferite rânduri s'au adresat cu rugări către sinoadele eparchiale pentru ajutoare, dar, lucru de neînțeles, au fost mașter tractați pînă acum și nici dintr'o parte nu s'au aflat modalitatea cum s'ar putea ajutama acest al II-lea gimnasiu al nostru. Credem însă, că nu mai putem neglija o afacere atit de momentosă și proximal nostru congres bisericesc, ai cărui deputați tocmai acum se aleg, va lua cauza la desbatere și va privi afacerea gimnasiului din Brad de o chestiune urgentă, și care nu suferă amînare.

Afară de aceasta vedem, că și între singuratici se află între Români încă inimi mărinimoase, cari jertfesc cu imbeșugare pentru scopuri mărețe și credem, că se vor afla și de aceia, cari vor înțelege și vor aprea mai întiu importanța, unui gimnasiu și se vor face nemuritori, sărind într'ajutorul gimnasiului din Brad, al cărui caracter și calitate o normează §. 4 din statutul său astfel:

«Limba prelegerilor și a instrucțiunii peste tot, precum și a afacerilor și corespondențelor, atit în lăuntru, cît și în afară, ce se referențe la gimnasiu sau la averea lui, — e *limba română*».

Jarăș obstrucționism

Mijlocul acesta parlamentar inventat de cătră Irlandezi tinde a intra cu deabinele în moravurile Camerei austriace. Abia se lăsase Nemții de obstrucție, și iată că acum o practică Cehii căutînd să împedice orice acțiune parlamentară și în special ratificarea pactului dintre Austria și Ungaria.

Era de prevăzut că îndată ce se va găsi un guvern care să abroage ordonanțele din Boemia, Cehii vor face cea mai crincenă opoziție.

Guvernul acesta s'a găsit și obstrucția s'a ivit. Mașinaria parlamentara de peste Laita iarăș stă pe loc.

Nemții, ca să-și păstreze pozițiunea lor actuală pe care o cred favorabilă, pentru că actualul ministru president Clary ar fi avînd simpatii pentru politica lor, sunt gata a se împăca cu Cehii. Atita numai, că Cehii nu admit condițiunile puse de Nemți. Deci lupia continuă. Formele s'au schimbat fondul a rămas. E deci tot situația de anul trecut, de acum doi și trei ani, cu deosebirea numai că acum Cehii argumentează cu sertarele și călimarele din Cameră, pe cînd Nemții, au îmbrăcat mînuși *glacé* și țin discursuri despre demnitatea parlamentului, despre legitimitatea obstrucțiunii lor de odinioară și despre lipsa de temei moral a campaniei obstrucționiste a Cehilor.

Din această luptă înverșunată se poate vedea prăpastia de idei și năsuințe ce-i desparte pe Nemți, pe Cehi și pe Slavii meridionali cari merg alături cu Cehii.

Și totuș se mai găsesc spirite slăbănoage dar privilegiate care își închipuesc că aceasta într'adevăr teribilă răsboire de rasse s'ar putea conjura printr'o lege care ar stabili drepturile limbelor naționale în diferitele provincii!

Motivul profund al acestor contraste nu este însă chestia limbelor, ci chestia independenții naționale. Nici o națiune în Austro-Ungaria nu mai admite a fi cîrmuită și asuprită de către alta. Nici un popor nu mai vrea să auză de prerogativele altui popor, ci vrea ca egalitatea drepturilor pentru care se duce lupta de cincizeci de ani să devină acum o realitate.

Aceste legitime pretențiuni nu se pot înlătura prin schimbări de guverne de acelaș caracter politic-bermafrodit, ci numai printr'o radicală transformare a constituției.

Cit timp împăratul se opune acestei transformări, Parlamentul austriac va fi mereu teatrul obstrucțiunii.

Sunt prea riguroase, prea trezvii și conștiente popoarele Austriei în ziua de azi pentru ca ele să mai rabde vechea nedreptate ce apasă asupra lor.

Această considerație e suficientă ca să convingă pe or-cine că se apropie ultimul sfert al ultimului ceas a acestui nenorocit sistem politic care a cauzat și continuă încă a alimenta ura de rassă în atâtea popoare cu drept la viață.

I. G. G.

Die österreichische Staatskrise

Wien, 18. November.

Gerade ein Monat ist vergangen, seit dem sich das Ministerium *Clary-Körber* dem zur Wiederaufnahme seiner Thätigkeit einberufenen Parlamente vorgestellt hat und heute kann bereits mit voller Bestimmtheit gesagt werden, dass die Tage des «neuen, unpartheischen Beamten-cabinetes gezählt sind, wenn sich nicht ein besonderer Glückfall ereignet oder die Krone der Regierung mit einer Intervention bei den parlamentarischen Parteien zu Hilfe kommt. Die Situation des Ministeriums Clary war von vorneherein eine ungünstige. Es war mit dem vom Grafen Thun auf verfassungswidrige Art durch den § 14 activirten Ausgleichsvereinbarungen mit Ungarn «erblich belastet» — abgesehen davon, dass ihm die parlamentarische Erledigung des sogenannten Überweisungsgesetzes überlassen blieb — und ausserdem war es, um die deutschen Parteien zum Aufgeben der Obstructions-politik zu bewegen, gezwungen gewesen, seine Wirksamkeit mit der Aufhebung der Sprachenverordnungen zu beginnen,

also mit einer Verfügung, die selbstverständlich zur Folge halte, dass die bisherigen Regierungsparteien dem neuen Kabinete in offener Feindschaft gegenüber traten. In den Erklärungen, die die Wortführer der Rechten in der Debatte über die programmatische Enunciation des Ministerpräsidenten abgaben, kam es deutlich zum Ausdruck, dass die Regierung von *dieser* Seite nichts zu hoffen habe. Aber auch die Parteien der Linken brachten dem Grafen Clary und seinen Collegen nur ein sehr bedingtes Vertrauen entgegen, so dass man das merkwürdige Schauspiel eines Parlamentes vor sich hatte, in dem es eigentlich nur Oppositionsparteien gibt. Die bisherige Majorität bringt allerdings — die Jungtschechen ausgenommen — ihre Gegnerschaft nicht in lärmender und terroristischer Weise zum Ausdrucke, ihre Art und Weise, sich der Regierung unangenehm bemerkbar zu machen, wirkt aber deshalb nicht minder. Ein böser Streich ist dem Finanzministerium dadurch gespielt worden, dass die Majorität der Staatsschulden-Control-Commission von ihrem Rechte Gebrauch machte und die Ausfolgung des unter ihrer Sperre befindlichen Goldes an die österreichisch-ungarische Bank zweimal verweigerte, das zweite Mal, trotzdem die Regierung direkt um die Reassumirung des ersten Beschlusses ersucht hatte. Auch sonst ist die Haltung der Parteien der Rechten eine solche, dass dieselbe es dem Grafen Clary unmöglich machen wird, die Regierungsgeschäfte zu führen und die ihm gestellte Aufgabe zu bewältigen, so dass in den letzten Tagen bereits wiederholl Demissionsgerüchte auftauchten. Zum zweiten Male in kurzer Zeit hat der Monarch eingegriffen, um den Parteien der Rechten nahezu legen, dem Ministerium bei seinem Versuche, das Parlament wieder arbeitsfähig zu machen, nicht hin-

dernd in den Arm zu fallen, das erste Mal als es sich um die Vornahme der Delegationswahlen handelte, das zweite Mal gestern, als die Mitglieder der österreichischen Quotendputation in Ofen-Pest weilten. Aber auch diese wiederholten, dem Wesen des Constitutionalismus im Grunde genommen zuwiderlaufenden Interventionen der Krone werden den Wiederausbruch der Krise nicht hintanzuhalten vermögen, denn es handelt sich ja nicht um eine durch einen Personenwechsel zu behebende Stockung im parlamentarischen Leben Österreichs, sondern um eine Staatskrise, die fortbesteht, ob nun der gegenwärtige Cabinetschef Thun, Clary, Körber oder wie sonst immer heißen wird.

Die Linke und Rechte des österreichischen Parlamentes sind an Zahl der ihr angehörenden Abgeordneten beinahe gleich, es ist also ebenso unmöglich eine Regierung der Linken, als eine solche der Rechten zu installieren, weil in jedem der beiden Fälle die die Hälfte der gesamten Volksvertretung umfassende Opposition stark genug ist, jegliche Aktion des jeweiligen Ministeriums zu vereiteln. Ein solcher Zustand müsste die Thatkraft eines jeden Parlamentes lähmen, die des österreichischen aber ganz besonders, denn die einander gegenüberstehenden Parteien repräsentieren ja im österreichischen Abgeordnetenhaus nicht, wie in national homogenen Staatsgebilden nur verschiedene politische Anschauungen, sie sind auch die Vertretungen der verschiedenen Völker und darum sind die Gegensätze viel tiefer liegend, darum ist der geführte Kampf um so viel leidenschaftlicher darum bedeutet in Österreich ein Regierungswechsel mehr als die blosse Ablösung eines konservativen Regimes durch ein liberales oder umgekehrt. Darum aber ist auch das gegenwärtige System

der österreichischen Verfassung unbrauchbar und unhaltbar geworden, darum ist es notwendig, dass sich die massgebenden Faktoren endlich bewusst werden, dass der Centralismus beseitigt werden muss, wenn nicht die Existenz des Staates überhaupt in Frage gestellt werden soll. Ob man noch handeln wird, ehe es zu spät ist?

Austriacus.

INFORMAȚIUNI

Liga pentru unitatea culturală a tuturor Românilor. Secția București.

Domnii membrii ai secțiunii Ligii culturale din București, sunt rugați a se întruni în Adunare Generală, conform Art. 20 din statute, pentru Duminică 21 c., la orele 2 p. m., în localul Ligei, din str. Nouă No. 3.

La ordinea zilei va fi :

Darea de seamă de către Secretar și Casier, despre mișcarea de peste an a secțiunii, relativă la atribuțiunile lor.

Toți membrii Ligei pot asista la această adunare. Alte chestiuni decât cele puse la ordinea zilei, nu se pot discuta în această adunare, conform Art. 16 din Statute.

Președinte: S. Perietzeanu-Buzău.

*

Liga pentru unitatea culturală a tuturor Românilor.

Comitetul secțiunii Ligei din Drăgășani s'a constituit în modul următor:

Președinte: Preotul M. Nicolaescu.

Casier: Ioan Petru.

Secretar: Const. N. Barean, profesor.

Membrii	}	Dr. Ioan Soiu
		A. Belcot
		C. Fundățeanu
		V. G. Voicescu
		F. I. Bădescu
		V. Silvian.